

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

•Kmetovalec• izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajajo po nastopni ceni: Inzerat na vsi strani 90 K, na $\frac{1}{2}$ strani 60 K, na $\frac{1}{3}$ strani 30 K, na $\frac{1}{4}$ strani 15 K in na $\frac{1}{8}$ strani 8 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta. Vsaka vrsta v „Malih naznanilih“ stane 30 h.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 16. V Ljubljani, 31. oktobra 1914. Letnik XXXI.

Obseg: Mali zimski pedic (Geometra brumata.) — Spoznajmo svoj greh! — Naredba c. kr. kmetijskega ministrstva, ki se tiče glede omejitve klanja telet. — Izdelovanje vina pelinovca. — Želod kot krmilo. — Kako namakajmo travnike? — Vzgoja gozdov in izpremenitev bukovih gozdov v mešane. — Vprašanja in odgovori. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Inserati.

Mali zimski pedic (Geometra brumata)

Temu škodljivcu sadnega drevja pravijo Vipavci mera, Dolenjci pa pedimerec. Je to metuljček, ki se pokaže jeseni; škodo pa dela le njegova mala zelena gosenica, katero spoznamo po tem, da se pri premikanju izteza in krči kakor ped pri merjenju; ima namreč noge le na koncih života, zato ne leze kakor druge gosenice. (Glej podobo 78.) Podoben škodljivec je veliki zimski pedic; njegova gosenica je večja pa svetlorumena, s široko, rdečerjavo in črno obrobljeno progno po hrbtu.

Mali zimski pedic veliko škoduje saju, posebno črešnjam, hruškam in slivam, pa tudi breskvam in orehom; celo gozdnemu drevju in grmovju, na primer leskam, ne prizanaša. V zadnjih letih na Vipavskem skoraj redno uničuje vse zgodnje črešnje. Če vprašate posestnike, zakaj ničesa ne store, da bi ga zatrli, pravijo, da ne poznajo primernih sredstev. Zato opisujem v tem sestavku škodljivca in sredstva, ki morejo pospeševati njega zatiranje.

Mali zimski pedic je jesensk ponočnjak. Samica je siva in ima namesto kril le nekake zakrnele izrastke; zato ne more letati. Gosenica se zabubi v zemlji v bližini dreves; ko se samica izleže, leze po deblu na drevo. Na tej poti se v mraku spari. Samec je mal metuljček rjavkasto sive barve. Ko prileze samica končno do najtanjših vej, zleže v okolici brstov do 250 zelo majhnih, skrajza zelenih, pozneje rumenoredečih jajčec. To se vrši od meseca oktobra do decembra. Spomladi, sredi meseca aprila, na Vipavskem

najbrž preje, se razvijajo iz jajčec gosenice, ki so najpoprej sive, pozneje rumenkastozelene, po hrbtu pa beloprogaste. Glavica in tilnik sta rjava. Gosenica živi od aprila do junija; v tem času objeda v začetku očesa, pozneje listje in cvetje ter ga spreja s tenkimi, pajčevini podobnimi nitkami; včasih objedo pedičeve gosenice drevo do golega. Odrasla gosenica zleze v zemljo; plitvo pod zemljo se preobrazi v rumenorjavo budo, iz ktere se jeseni razvije nov rod metuljev. Pedica moremo zatirati s sledečimi sredstvi:

Prvo in najbolj izdatno je lepljiv pas, ki se ovije okolu drevesnega debla. Ta ustavi samico, ki se ali vrne, ali pa se ujame na lepu (limu) in pogine.

Tudi marsikteri samec, ki pride za samico, obtiči na njem. Drevo je treba oviti s pasom začetkom oktobra. Napravimo ga iz ne popolnoma gladkega, nepremočljivega in ne pretrdega popirja, n. pr. iz navadnega popirja za vrečice. Popir razrežemo v 12 cm široke pasove. Okrog vsakega debla ovijemo en pas, ga prevežemo 1—2 cm od robov z motvozom tesno k dreves-

nemu deblu tako visoko, kakor so prsa stoječega odraslega moža. Nato nekoliko privihamo spodnji in zgornji rob popirnega pasu. Pas med vezmi pa vsaj tri prste na široko dobro namažemo z močnim, gostim, ne tekočim lepivom, ki se ne posuši prehitro. Na starem drevju moremo lep namazati kar na primerno širok pas zglajenega lubja. Bolje pa je rabiti pasove iz popirja, ker bi moglo kako lepivo, namazano na samo lubje, drevesu škodovati.

Najprimernejši lep za pedica je takozvano go-

Podoba 78.

senčno lepivo, tudi brumata-lim imenovano. To velja kakih 30 h kg. Prodaja ga Kmetijsko društvo v Gorici ter drogerije. Lep izdelujejo iz raznih snovi na več načinov; sam si ga more vsakdo napraviti po sledečih navodilih: Pripravi 500 kg smole (kolofonije), 200 g navadne masti, 100 g stearinovega in 100 g terpeninovega olja. Smolo in mast razpusti na zaprtem ognjišču, odtegni lonec od ognja ter zmesi previdno primešaj najprej terpeninovo, potem pa stearinovo olje. Ali pa: Razpusti v skupni posodi 700 g katrana in 500 g kolofonije ter dodeni 500 g rjavega mila in 300 g ribjega olja in dobro gosenčno lepivo je gotovo.

Ker včasih leže samica jajčka tudi pod popirni pas, je dobro, da ga spomladi zopet namažemo z limom, da se na njem ulove tudi gosenice, ki se zležejo spomladi.

Pedičevo zalego moremo uničevati tudi takole: V času od junija do septembra, ko se nahajajo pedičeve bube v tleh, prekopljemo zemljo okoli debla en do poldrugi meter na široko ter 30 cm na globoko, nato pa jo dobro pohodimo in poteptamo; ker pridejo bube vsled tega bolj globoko v zemljo, večinoma poginejo.

Poleg tega uničujte gosenice spomladi in sicer jih obirajte raz nizko drevje, na visokem pa jih škropite z različnimi strupenimi tekočinami, ki pa morejo imeti pri ranem sadju škodljive posledice, če je vreme suho, da ostane strup na plodu do zrelosti. Za škropljenje drevja se pripravi potrebna tekočina na sledeči način: V 100 l vode raztopi 1 kg tobakovega izvlečka in 2 kg mazavega mila. Škropi zgodaj, ko se začne očesa razvijati in ponovi škropljenje, če treba, čez deset do štirinajst dni.

V Ameriki rabijo pri zatiranju pedica tudi arzenikove preparate, posebno švajnfurtsko zelenilo, ki pa je hud strup; zato se dobi le proti uradnemu certifikatu in se mora rabiti le zelo previdno. 50 do 60 g tega strupa se z nekoliko vode vmesi v gosto kašo, razredči s 100 litri vode in pomeša s $\frac{1}{2}$ l apnovega beleža. Tega si pripravimo iz 50—60 g živega apna v $\frac{1}{2}$ l vode. Če škropimo drevje z galico proti škrlupu, primešamo lahko kar tej zmesi 60 g švajnfurskega zelenila. Vedno pa je treba s tem sredstvom zelo previdno ravnati, ker je hud strup. Gosenice sicer popolnoma zamori, toda dež mora sadje dobro oprati, preden dozori. Zato bi bilo priporočljivo le za pozno sadje, nikakor pa ne za zgodnje črešnje.

Veliko gosenic zatro koristne ptice, posebno senice. Te privabimo na vrtove, če jim trosimo pozimi hrane, poleti pa jim pripravimo gnezdišča, da ostanejo v bližini sadovnjakov.

Bolj redek je veliki zimski pedic, ki škoduje podobno kot mali zimski pedic in ki se oploja navadno nekoliko preje, namreč septembra, zabubi pa julija meseca, torej pozneje nego mali pedic. Zatirajo ga na isti način kot malega pedica. B. Skalický.

Spoznajmo svoj greh!

Pri starih Izraelcih je bil verski običaj, da so svečeniki odlagali grehe svojega naroda s polaganjem rok na kozla, ki so ga v to izbrali; kozla so potem pognali v puščavo, da odnese grehe daleč proč; menili so, da se tako ljudstvo odtegne božji kazni. Na ta način iznebiti se grehov brez pokore, je bilo res komodno in ni čuda, da se je potem grešilo veselo naprej.

Podobnega „grešnega kozla“ se tudi pri nas kaj radi poslužujemo.

Če pri kmetovanju ne gre vse prav, nečemo biti nikdar sami krivi, ker nismo sposobni spoznati pravo krivdo. Kmetovalec ali nevesč pospeševalec kmetijstva: vsak išče krivdo izven sebe, in res kmalu najde za izgovor te ali one vrste „grešnega kozla“, sam pa greši najprej po starem načinu s tem, da slabo gospodari.

To veljaj našim poljedelcem, posebno glede pridelovanja žita.

Povprečen pridelek žita je pri nas sramotno nizek. Vso krivdo tega gospodarskega greha pripisujemo podnebnju, zemlji itd.: to so „grešni kozli“. In končno vpregamo konja pri repu in si mislimo da Bog vé kako napredujemo, če imamo par mlatilnic na motor, ki mlatijo skoraj prazno slamo, iz ktere na drag način dobivamo borne množine zanikarnega zrnja.

Zanikarno obdelovanje zemlje, popolnoma nezadostno gnojenje, setev ničvrednega semenskega žita in slabo oskrbovanje žitnega polja so pravi vzroki naši revščini; spoznajmo vsaj sedaj te grehe, skesajmo se jih, poboljšajmo se in dober uspeh prav gotovo ne izostane!

Pospeševanje poljedelstva, zlasti pridelovanje žita, se je pri nas popolnoma zanemarilo. Venomer veliko preveč kričimo le o pospeševanju živinoreje, dasi je umno poljedelstvo predpogoj dobičkonosni umni živinoreji in dasi vrhutega nimamo majhnega dohodka od žita, ki se da prav ogromno povečati. Pridelovanje žita se pri nas ne da zatreti s pridelovanjem same krme; tako je, in zato te važne panoge kmetijstva ne smemo na tak nedopusten način zanemarjati kakor se to godi sedaj pri nas.

Predvsem ne računajmo, kakor običajno, napačno žitnega pridelka! Ne govorimo, da nam je pridelano žito dalo tolikokratno seme nazaj. To je neumnost! Pravilno računamo le tedaj in do pravega zaključka pridemo le, če vemo koliko kilogramov žita smo pridelali na hektaru. Če presojamo pridelek na podlagi takih števil, potem šele spoznamo vso svojo revščino.

Presodimo naslednje številke, kažeče nam naš povprečni pridelek v primeri s slabim srednjim pridelkom, ki se povprečno doseže pri umnem pridelovanju.

	Kranjski povprečni pridelek v kg na ha	Slab srednji pridelek pri koliškaj umnem obdelovanju v kg na ha
Pšenica	920 kg	1500 kg
Rž	770 "	1200 "
Ječmen	790 "	1000 "
Oves	950 "	1200 "
Turščica	1260 "	2000 "
Ajda	460 "	700 "

Glasom desetletnega povprečnega računa pridelamo na Kranjskem na leto

223527 q pšenice	po 24 K za q, torej v vrednosti	5,364.648 K
107347 " rži	" 18 " " " " "	1,932.246 "
90915 " ječmena	" 16 " " " " "	1,454.640 "
141215 " ovs	" 15 " " " " "	2,118.225 "
176088 " turščice	" 15 " " " " "	2,640.570 "
82265 " ajde	" 18 " " " " "	1,480.770 "

skupaj 14,591.099 K

Ta naš pridelek je torej vreden po cenah, ki so namenoma pretirano veliko prenizko postavljene, vendarle okroglo 15 milijonov kron. Če pa vzamemo za podlago tega računa prave cene, vpoštevamo vrednost pridelane slame in vrednost drugih poljskih pridelkov razen detelje, trave in sena, tedaj tudi vrednost na

Kranjskem pridelanega fižola, prosa, krompirja, korenja, repe, pese, itd., potem mirno lahko trdimo, da so povprečni poljski pridelki na Kranjskem celo pri sedanjem nerazumnem gospodarjenju na leto vredni celih 30 milijonov kron.

Brez vseh težav, edinole z umnim obdelovanjem in ravnanjem, se da vrednost kranjskih poljskih pridelkov zvišati za najmanj eno četrtino, t. j. 25% in ta **povišek bi pomenil večji letni donos od poljedelstva 7 $\frac{1}{2}$ milijona kron.** Če večje stroške umnega obdelovanja našega polja (za umetna gnojila, za boljše seme itd.) pretirano cenimo letno na 2 $\frac{1}{2}$ milijona kron, ostane še vedno **5 milijonov kron**, ki našim kmetovalcem vsako leto odidejo vsled nezadostne strokovne naobrazbe, edini vzrok naše zaostalosti.

Tako zametavanje, oziroma slabo gospodarjenje, se ne da z ničemer opravičiti. Napačno je zato žalostno dejstvo iskati „grešnega kozla“ tam, kjer ga ni; recimo rajše kar odkritosrčno: Grešili smo in grešimo mi kmetovalci, ki se držimo starega kopita in mi kmetijski veščaki, ki imamo dolžnost kmetovalce poučevati, a te dolžnosti ne vršimo. Mi zadnji pa imamo izgovor, ki drži in ta je, da nas premalo ali nič ne vpoštevajo, da se moramo pokoriti oholemu demagoštvu raznih lajkov, ki o kmetijstvu še pojma nimajo. Zato pa je pristransko pospeševanje kmetijstva podobno gradbi hiše, pričete pri strehi, ki se sproti podira, ker ne more viseti v zraku.

Zemlja je edini vir vseh kmetovalčevih dohodkov in dokler našega kmeta ne naučimo dobivati iz nje trajno toliko kolikor je mogoče, tako dolgo stojé druga kmetijstvo pospešujoča sredstva, čeprav dobra, šele na drugem mestu. Mnoga izmed njih so v takih razmerah naravnost smešna, kajti kaj **pomaga kmetovalca učiti pobirati vinarje, če ne zna pobirati kron!**

Naredba c. kr. kmetijskega ministrstva dogovorno z ministroma za notranje zadeve in za trgovino, z dne 14. oktobra 1914, ki se tiče

omejitve klanja telet.

Na podstavi cesarske naredbe z dne 10. oktobra 1914, drž. zak. štev. 274., se odredi, in sicer za sedaj veljavno do 31. decembra 1914, tole:

§ 1. Do 6 mesecev stara teleta se smejo klati ali za klanje prodajati le z uradnim dovoljenjem.

Dovoljenje za klanje da izvedenec, ki ga za vsako občino določi okrajno glavarstvo.

Dokler niso izvedenci določeni, ima to nalogo vršiti župan tiste občine, v kateri leži kmetija dotičnega živinorejca.

§ 2. Določba 1. odstavka § 1. ne velja za

- a) teleta, ki se za klanje uvozijo iz inozemstva,
- b) teleta, ki so bila pred veljavo te naredbe dokazano za klanje prodana in se v teku osmih dni zakoljejo, in
- c) teleta, ki se morajo v sili zaklati.

§ 3. Uradno dovoljenje je živinorejcu podeliti, če je pridržal v teku zadnjih šestih mesecev, računši od dneva prošnje, najmanj dve tretjini svojih telet za rejo.

§ 4. Uradno dovoljenje je nadalje živinorejcu podeliti iz tehtnih razlogov.

Kot taki razlogi veljajo posebno:

1. če tele ni sposobno za rejo;

2. če manjka prostora, in to tudi zasilnega, kjer bi se tele moglo trajno držati;

3. pomanjkanje za rejo potrebne krme;

4. take gospodarske razmere živinorejca, da bi mu izguba skupička občutno škodovala pri preživljanju ali gospodarjenju.

§ 5. Če živinorejec dobi uradno dovoljenje (§ 1. odstavka 1.), mu je izročiti pismeno potrdilo, ki ga pri prodaji teleta izroči kupcu.

Pismeno potrdilo odzame mesogledec ob priliki klanja. Mesogledec naj ta potrdila zbira in jih vsak teden izroča tisti občini, v kateri so bila teleta zaklana. Občina mora pošiljati potrdila okrajnemu glavarstvu.

§ 6. Okrajno glavarstvo nadzira izvršitev te naredbe in more odločbe župana, oziroma postavljenega izvedeneca izpremeniti ali razveljaviti.

Če kdo ne dobi dovoljenja tele zaklati, se more pritožiti tekom 14 dni na okrajno glavarstvo. Ono razsodi, po zaslišanju občine, v teku 8 dni končno veljavno o pritožbi.

§ 7. Prestopke te naredbe kaznuje okrajno glavarstvo z denarno globo do 500 K, oziroma z zaporom do enega meseca.

Če je prestopnik zakrivil kak živinski trgovec ali mesar, se mu more vrhutega odvzeti obrtno dovoljenje, če je zanj veljaven § 130. b, odstavka 1., lit. a.

§ 8. Ta naredba stopi v veljavo z dnevom objave.

Izdelovanje vina pelinovca.

Pelinovec (vermut) ima svoje ime od znanega aromatičnega zelišča pelina (*Artemisia Absinthium*), ki mu daje značilni prijetno-grenki okus. Pelinovec izdelujejo zlasti na Francoskem in v Italiji, pa tudi pri nas na Hrvaškem in na Ogrskem.

Pelinovec moremo narediti iz belega grozdja, oziroma mošta ali pa iz črnine; zato razločujemo bel ali rdeč pelinovec. Bolj razširjen je bel pelinovec.

Bel pelinovec se najbolje napravi na sledeči način:

100 l dobrega, ne prekislega mošta se vkuha v odprtem, dobro pocinjenem kotlu na polovico. V to svrhu naj mošt prav počasi zavre; med kuhanjem naj se pridno meša, da se ne prismoči in potem pa naj tako dolgo vré, dokler ne izhlapi iz njega toliko vode, da ostane le polovica prejšnje množine mošta. Iz 100 l mošta dobimo na tak način 50 l zgoščenega, zelo sladkega mošta. Tako zgoščen in shlajen mošt se napolni v primerno veliko vinsko posodo, ki ima dovolj obširno vehino luknjo. Skozi to luknjo obesimo v mošt dolgo, ozko vrečo, natlačeno s suhim, zrezanim pelinom ter z drugimi zelišči. Iz tega zrezanega pelina se mošt navzame okusa in vonja.

Receptov za zmes zelišč, ki se rabijo pri napravi pelinovca, je mnogo. Prav dober je menda tale ogrski recept: Za 100 l nezgoščenega ali 50 l vsled kuhanja zgoščenega mošta vzemi: 80 g zlatega grmička, ki ga imenujejo tudi svedrec ali tavžentrožo (*Erythraea Centaureum*), 120 g pelina, 30 g pomerančnih in 20 g citroninih lupin, 20 g kalmeža, 15 g cimeta, 5 g nageljnovih žrebic, 8 g korjandra ter 60 g sladke in 130 g grenke gorčične (ženofove) moke. Vse te reči morajo biti že zdrobljene, oziroma zmlete, preden pridejo zmešane v platneno vrečico. Najbolje je dati to zmes pripraviti v kaki drogeriji (n. pr. pri Antonu Kancu ali pri Čvančari v Ljubljani).

Ko smo stlačili napolnjeno vrečico v sod, prilijemo vkuhanemu moštu še 2 do 3 l dobrega, še kipečega mošta ali čistih drož, to pa z namenom, da vzbudimo kipenje. Nato zamašimo sod s kipelno veho, na katero je vrečica privezana s trakom tako, da jo po potrebi lahko vun potegnemo in izzmemo.

Sod z moštom moramo hraniti v dovolj gorkem prostoru (15 do 20° Celzija), da mošt lahko kipi.

V kipečem moštu se tvori alkohol, ki izvleče iz zelišč in drugih reči potrebne dišave. Da se to hitreje in bolj popolno vrši, moramo vrečico večkrat vun potegniti in izzeti. Kadar se nam zdi, da je v vinu dovolj dišečih snovi, pa vrečico odstranimo.

Kadar vino pokipi, ga moramo pretočiti in če je treba, dodati nekoliko sladkorja ali finega špirta; to je odvisno od okusa, če hočemo namreč pelinovec imeti bolj ali manj sladak in močan.

Kadar se vino postara in primerno očisti — najbolje ga je filtrirati — ga napolnimo v steklenice, ktere dobro zamašene ležeče spravimo v hladno klet.

Rdeč pelinovec naredimo takole:

Hektoliterski sod z vratci se postavi na zadnje dno. Skozi odprta vratca vložimo za dlan visoko odpecljanega črnega grozdja, in sicer celih jagod kake dobre sladke grozdne vrste n. pr. portugalka. Nato potrosimo jagode s primerno množino gori navedenih zmletih reči, na te pride zopet plast jagod in zelišč in to toliko časa, da je sod poln. Vratca zapremo, sod pa položimo z veho navzgor, ga zalijemo z dobro staro črnino, najbolje z močnim starim dalmatinskim črnim vinom, odprtino pa zapremo s kipelno veho. Kadar vino neha kipeti, čakamo toliko časa, da dobi primeren okus in vonj, tropine pa odtisnemo. Pozneje ravnamo z rdečim pelinovcem enako kakor z belim.

Kdor hoče narediti pelinovec namesto iz mošta na ta ali drug način iz vina, mora vzeti dobro, močno, najbolje kako staro vino, ki ga s sladkorjem osladi. Vanj naj obesi vrečico z zmesjo gori omenjenih dišavin toliko časa, da dobi primeren vonj in okus. Takemu vinu pa kaže dodati tudi nekaj finega špirta, da je močnejše.

Izdelovanje pelinovca je podvrženo določilom vinskega zakona. Ta zakon namreč veli: Pod imenom pelinovec se razume in se sme prodajati le taka pijača, ki je pripravljena iz pristnega vina ali mošta s pridatkom sladkorja, alkohola in aromatičnih zelišč in drož. Vsak, ki tako vino izdeluje, mora to naznaniti pristojni politični oblasti in navesti tudi kraj, kjer tako vino izdeluje, hrani in prodaja. B. Skalicky.

Želod kot krmilo.

Vsled vojnih zapletljajev so bile nekatere avstrijske kronovine močno prizadete. Letino so tam le v malem obsegu mogli pospraviti. Tako so sedaj ostale kronovine dolžne skrbeti, da se preživi ljudstvo in prehrani tudi živina. Pri nas bojna vihra na polju ni napravila nikake škode, pač pa je vreme zelo slabo vplivalo na dober uspeh letine. Splošno so zelo slabo obrodili krompir, žita, pesa, repa in korenje, medtem ko se glede pridelkov detelje in sena ne more tega trditi. Za govejo živino bo, kakor je pričakovati, najbrže dovolj krme, za prasiče je bo pa skoraj primanjkovalo. Poleg tega pa moramo še vpoštevati, da bo treba marsikteri pridelek, ki smo ga preje vsaj deloma porabljali tudi kot živinsko krmo, živini odtegniti in ga porabiti kot

človeški živež. Vsled tega se bo morala živina pač zadovoljiti tudi sčim slabšim. Kdor more, komur možnjček dopušča, si bo nabavil raznih močnih krmil, ki se jih bo nekaj časa še lahko dobilo, toda s samimi močnimi krmili živine tudi ne bo mogoče prekrmiti. Pozneje pa zna morda zmanjkati tudi teh in bi tako lahko prišli v hude stiske. Hvala Bogu je pa letos veliko želoda, kateri kot krmilo za žival ni brez pomena posebno letos, ko ga je povsodi dosti. Vsekako je zanimivo izvedeti kakšne vrednosti je želod kot krmilo in bo morda s tem marsikomu ustrezno, kajti ravno v zadnjem času dobivamo veliko vprašanj od naših kmetovalcev, ki želijo izvedeti o želodovi krmilni vrednosti. V nastopnem podajamo tozadevnih podatkov, ki jih je priobčil profesor dr. Baessler v „Landw. Wochenschrift für Pommern“.

Želod in kostanj imata sicer malo beljakovin v sebi, sta pa vsled velike množine lahko prebavljivih ogljikovih vodonov vendarle prav dobri krmili. Olupljena (kajti le taka naj bi se pokladala) in sveža vsebujeta po 4·9% beljakovin, 3·8% tolšče, 49·7% nedušičnatih snovi in samo 4·4% staničnine. Posušen in olupljen želod pa vsebuje 6·8% dušičnatih snovi, 4·6% tolšče, 65·9% nedušičnatih snovi in 5·7% staničnine. Karakteristična sta pri želodu česlova kislina (6 do 8%) in kvercit, ki povzročata oni trpki občutek v ustih. Če se želod posuši z lupino vred, znašajo lupine 18% celega plodu. Lupina nima skoraj nikakršne krmilne vrednosti, kajti ta ni samo na hranilnih snoveh zelo ubožna, ampak vsebuje skoraj do polovice neprebavljive staničnine.

Neposušen želod rad začne plesniti in se jako lahko skvari, posebno še, če je v večjih kupih. Zato je sušenje želoda prav priporočljivo. Če smo želod pri primerni toplini posušili n. pr. po peki v krušni peči, tedaj je kaj lahko odstraniti lupino z njega, če ga nekako mlatimo. Posušen želod brez lupin se ne spridi kmalu in je tudi okusnejši ter ga skoraj vsaka domača žival brez obotavljanja rada je.

Ker se nahaja v želodu precej česlove kisline, ki dela želod zelo zapórcen, je treba česlovo kislino odstraniti. Jako enostavno in sigurno odstranimo ta nedostatek, če namakamo sveži želod skozi nekaj dni v mrzli, mehki vodi, katero je treba med tem časom šest- do osemkrat obnoviti. Zato se lahko poslužimo čebrov, ki so tako napravljeni, da vodo na dnu lahko pustimo odtekati. Čeber napolnimo z želodom do srede. Voda, ki jo dolivamo v čeber, naj stoji približno za ped visoko nad želodom.

Jako okusno in zlasti za pitane prasiče izdatno krmilo pa je želod posebno tedaj, če ga kuhamo dlje časa v vreli vodi in najsi bo želod svež ali že posušen. Po končanem kuhanju vodo odlijemo. S kuhanjem smo uničili vse plesni, ki so se začele razvijati, če je želod ležal na kupu ali pa celo, če smo ga nabirali v deževnem vremenu in tedaj ni več nevarnosti, da bi žival obolela. S kuhanjem smo pa odpravili tudi precej vso neljubo česlovino iz želoda.

Želod se najuspešneje rabi kot krmilo za pitanje prasičev. Pokladati se ga pa ne sme na dan in glavo več kot 1 do 1½ kg, če je svež, ali ½ do 1 kg če je posušen. Poleg tega je pokladati okopavine in nekaj zelene krme. Le ob primernem krmljenju se tako doseže prav dobra, jedrnata in okusna slanina. V nasprotnem slučaju so opazovali, da krmljenje z želodom ni dobro vplivalo na kakovost mesa in slanine. Brejim in doječim svinjam navadno to krmilo tudi posebno ne ugaja, zlasti pa ne stori dobro, če ga dobe preveč. Ovcam in

kozam smemo dajati dnevno po $\frac{1}{2}$ do $\frac{3}{4}$ kg svežega želoda, kateri jim veliko zaleže, ter ga dobro izkoristijo. Pražen in zdrobljen želod se pri ovcah uspešno rabi tudi proti bledici in hidremiji. Goveji pitani živini pokladamo dnevno po 2 do 3 kg suhega želoda šele takrat s posebnim haskom, če ji dajemo poleg tega tudi veliko repe in pese ter zeljnih listov in tem potom skrbimo, da živali ne trpe na zaprtju. Mlečnim kravam pokladamo želoda dnevno do 2 kg. Za te krave pa mora biti želod vedno kuhan in izlužen. Konje moramo počasi privaditi na uživanje želoda. Dajati pa jim moramo poleg želoda tudi vkuhanega lanenega semena, ovsenega zdroba in otrobov, ker bi sicer trpeli na zaprtju. V tem slučaju jim smemo dajati do $4\frac{1}{2}$ kg svežega ali 2-8 kg posušenega želoda.

Škrobna vrednost svežega, neolupljenega želoda znaša 40.4 kg pri 100 kg. Če vzamemo za podstavo sedanje povprečne cene, ki jih plačujemo za razna kupivna krmila, tedaj razvidimo, da smemo plačati za 100 kg želoda približno 10-80 kron, pa smo si še vedno lahko v svesti, da ga nismo predrago plačali. J.

Kako namakajmo travnike?

Nekje na Gorenjskem mi je že dolgo let znan travnik. Dolgo časa, leta in leta, ko je bil njegov gospodar še oče sedanjega lastnika, je travnik donasal še dosti dobre dohodke; krma, ki je rasla na njem, je bila srednje kakovosti in srednje množine. Ko je sin prevzel po očetu gospodarstvo, hotel je pomnožiti pridelok na travniku; zato je napeljal nanj vodo. Voda teče na travnik iz samotočnega vodnjaka, teče in teče, podnevi in ponoči, poleti in pozimi . . . Iz travnika je nastalo — močvirje; namesto prejšnje srednje množine krme srednje dobrote, daje ubogi utopljeni travnik le malo sena in otave, slabe kislice. — Kaj je vzrok temu? Sin je gotovo mislil: voda je travniku koristna; čim več je je, tembolje. — Da vsaka voda za travnik ni dobra, da mora priti nanj le v primerni množini, to mu je bilo neznano, ker mu je manjkalo izkušnje in znanja v teh stvareh.

Kdor hoče to razumeti, ta mora vedeti predvsem, kako voda na zemljo učinkuje in ktere njene lastnosti napravijo, da ima toliko vpliva na razvoj rastlin in da jim more tudi škodovati.

Zemlja sama sestoji iz takozvanega ohrodja in redilnih snovi. Ohrodje tvorijo kamenje, pesek, ilovica in rastlinski ter živalski ostanki. Ti poslednji se izpreminjajo v črno prst, če ima zrak dostop do njih; če pa zraka primanjkuje v zemlji, potem pa se ne izpremene v pravo črno prst, ampak v črno-prstene kisline, ki so sladkim travam škodljive, pospešujejo pa rast kislih trav. Redilne snovi kot kalij, fosforova kislina, dušičnate spojine in druge, pa se drže v ohrodju. Če niso raztopljene v vodi, jih rastline ne morejo porabljati. Naloga vode v zemlji torej je: raztopiti razne redilne snovi, ki se nahajajo v zemlji, da postanejo za rastline uporabne. Če je pa vode preveč, potem jih pa ne le raztopi, ampak tudi odnese. — Poleg tega pa mora voda tvoriti tudi veliko večino rastlinskega telesa; koliko, to uvidimo, če rastlino popolnoma posušimo.

Za razvoj rastlin v zemlji je treba torej ohrodja, črno-prstene snovi, redilnih snovi, zraka, vode in pa kemičnega presnavljanja nekterih izmed naštetih snovi pod vplivom zraka, toplote in talnih bakterij. Zemlja, v kateri je premalo ene ali druge pravkar navedenih

stvari in izprememb, ni sposobna prehraniti dobre rastline.

Sedaj nam je tudi jasno, kako da je prevelika množina neprestano dotekajoče vode mogla in morala izpremeniti dotedaj razmeroma dober travnik v močvirje, kjer rasejo večinoma le kisle, slabe trave. — Travnik je v pravem pomenu besede utonil, zadušil se je v vodi. Vsled rednega dotoka vode in slabega pa previsokega odtoka zrak ni mogel nikdar do prsti. Rastlinski in živalski ostanki so se vsled pomanjkanja zraka izpreminjali namesto v dobro črno prst v črno-prstene kisline, ktere so sladkim travam strup. Sladke trave so poginile in izginile, na njih mesto pa so prišle kisle trave, katerim je črno-prstena kislina za življenje neobhodno potrebna. Vrhutega je pa voda redilne snovi, kolikor jih je bilo, raztopila in odnesla naprej; dalje se travnik ni mogel nikdar ogreti in je postal popolnoma mrzel; in zemeljske bakterije, ki so za razvoj rodovitne prsti tako potrebne in koristne, so poginile in izginile.

Kdor hoče imeti od namakanja korist, ta si mora predvsem vodo, katero hoče napeljati na svoj, mogoče prav dober travnik, dobro ogledati. Gleda naj zlasti na to, kako voda vpliva na rastlinstvo v svoji okolici. Če spomladi v bližini vodotoča ali tam, kamor se voda razliva, rastline preje ozelene, kakor pa drugje, potem je voda za spomladansko namakanje zelo dobra, ker je primerno topla; tudi sicer velja pravilo, da mora biti voda za namakanje vedno toplejša nego zrak in zemlja, ker drugače zemljo ohladi in zadrži razvoj rastlin. Druga stvar, na katero je treba paziti pri pregledu vode je, ktere rastline rasejo v njeni bližini. Slaba voda je, ob kateri vidite kisle trave, v strugi sami in v prav bližnji okolici pa bičje, bicje, ločje in druge znane neužitne rastline. Take vode ne spuščajte na travnike! Naštete trave pričajo, da jim voda ugaja in da ima v sebi raztopljene črno-prstene kisline, ktere sladkim, koristnim travam ne puste rasti. Kdor napelje tako vodo na travnik, ta svoj travnik zastrupi! Takemu se ni treba čuditi, če bo imel čez par let namesto dobrega travnika močvirje.

Kakor slaba tako ima tudi dobra voda svoje rastline, po katerih jo je mogoče spoznati. — Najbolj znana izmed njih je kreša (*Nasturtium officinale*), katero uživajo ponekod kot zgodnjo pomladno solato; dalje je videti na dobrih stoječih vodah plavajočo malo rastlino, vodno lečo zvano, ktere je več vrst. Tudi kalmež, *Acorus Calamus*, rase rad ob dobrih vodah, prav tako razne lataste trave, kalužnice in lisičji rep.

Zgodnja pomladna rast in navedene rastline: to je dvoje najzaneslivejših in nezmotljivih znamenj, da je voda zares dobra za namakanje. Kdor more tako vodo napeljati na travnik, ta naj vzame lopato v roko in na delo, ker škoda je vsake izgubljene prilike za namakanje.

Z napravo jarka samega pa tudi pri najboljši vodi še ni vse opravljeno. Tudi namakanje zahteva kakor vse drugo neprestanega nadzorovanja in urejevanja. Predvsem je potrebno paziti na to, da se spušča voda na travnik takrat in v toliki meri, da ne more škodovati.

Primeren čas za namakanje je zgodaj spomladi, ko skopni sneg ter preneha zmrzovati. Če je voda topla, pospeši spomladi rast na travniku; rastline poženo bolj zgodaj in se bolje obrasejo; pridelok se pospeši in pomnoži. Pozneje se namaka po potrebi. Na vsak način se mora z namakanjem večkrat za dlje časa prenehati, to pa zato, da se zemlja popolnoma

oteče in da pride zopet zrak vanjo. Kdor ne dela tako, ta bo svoj travnik utopil; če je voda še tako dobra, zrak ne more skozi njo in črna prst se v zemlji skisa.

Prav tako kakor voda, ki je že samanasebi slaba, vpliva tudi tista, ki je tekla že dlje časa po travniku. V vsaki zemlji, tudi v na bolj zračni, se nahajajo namreč kosi zemlje, h katerim zrak nima dovolj dostopa. V teh kosih se rastlinski in živalski preostanki ne razkrajajo v dobro črno prst, ampak v črnoprstene kisline. Voda, ki pride do njih, ki-lino raztopi in odnese s seboj, ali z drugimi besedami: taka voda, ki je tekla že dlje časa skozi travnik, se slabša in postaja vedno bolj podobna močvirni vodi. To moremo opazovati povsod, kjer voda dolgo časa teče po travniku: v začetku vpliva voda zelo ugodno, pozneje pa vedno slabše in če pa teče dosti dolgo, vidimo ob njej pogosto celo močvirne rastline. Tega pa ne povzroča prstena kislina sama, ampak tudi pomanjkanje kisika, in preobilica ogljenčeve kisline v vodi. Zato je vedno dobro napraviti po več jarkov ne predaleč narazen in vodo v te jarke enakomerno porazdeliti. 20—30 m bi bila primerna razdalja med jarki; ožje seveda rastlinam ne more škodovati, pač pa more nagajati pri košnji in sušenju, če niso razdalje primerno velike. Vodo, ki je na travniku opravila svojo dolžnost, je najbolje speljati v kako odtočno strugo, kjer po razmeroma kratkem teku zopet izgubi svoje slabe lastnosti, ker se iznebi na zraku prstnih kislin in ogljenčeve kisline ter navzame kisika.

Na travnikih, katerih tla vodo propuščajo, torej na rahli zemlji s podlogo, obstoječo iz proda ali peska, dobra voda ne more imeti slabih posledic, ker uide v zemljo, preden se poslabša, če ima odtok pod zemljo. Tem slabše pa morejo biti posledice na težki zemlji, če voda nima primerne odtoka, kterege je treba na vsak način priskrbeti.

Nekaj pred košnjo je treba travnik zopet namočiti, da se laže kosi; preveč vode pa tedaj ni dobro, ker bi se na mokri zemlji seno slabo sušilo.

Po košnji pa je treba z vodo počakati toliko časa, da pridejo porezane bilke nekoliko od tal. Če bi napeljali nanje vodo, p tem začno gniti in poginejo; namesto travnih šopov pridejo prazni prostori, kamor se prav radi naselijo travniški pleveli. Ko trava odrase, tedaj se zopet namaka po potrebi, pa kakor pred košnjo: Večkrat je treba vodo ustaviti, ker sicer trpi travnik.

Če doženemo, da je v vodi dosti redilnih snovi, tako da moremo ž njo travnik ne le namakati, ampak tudi gnojiti, potem brez skrbi po jesenski košnji travnik dlje časa namakamo nego sicer. Če voda gnoji ali ne, to moremo sklepati iz tega odkod da prihaja. Če je tekla dolgo časa čez rodovitna polja in skozi vasi, v katerih je dovolj zanikarnih gospodarjev, ki puščajo gnojnico odtekati v potok namesto v gnojnično jamo, potem more vodo prav gotovo dobro pognojiti travnik. Prav tako so vodotoki po nalivih bogati rodovitne prsti. Tako vodo spustite na travnik; poleti seveda je to škodljivo, ker zablati travo; v jeseni in spomladi je pa to prav cen in dober travniški gnoj.

Še pozno jeseni, pred samo zimo, ko že začne zmrzovati, je zelo dobro spustiti vodo na travnike, če so poraščeni z mahom in drugimi slabodošlimi rastlinami. Ko voda zmrzne, zmrzne tudi dosti mahu in drugih plevelnih rastlin; na prazne prostore, ki nastanejo za njimi, pa spomladi posejmo dobrih trav in ple-

veli so pregnani. Seveda pri takem preganjanju škodljivih rastlin pogine tudi marsikaka koristna, ki pa se spomladi hitro lahko nadomesti.

Vprašanje nastane, koliko naj spustimo vode na travnik, da ne bo povzročala škode?

Na to za vsake razmere prav odgovoriti je nemogoče. — Če napeljemo vodo na travnik za to, da bi ga gnojili, potem je primerna množina vsako sekundo 20 l na ha ali 10 l na oral. Če pa je voda slaba, to je, če ni v njej redilnih snovi, in hočemo zemljo samo namakati in ob suši, pa zadostujejo tudi prav male množine, tudi 1 l na ha in sekundo. Ob suši je pa sploh treba izrabiti vsako priliko in vsako pripravno vodo. Kakor pri vsem, tako tudi tukaj odloča razumno delo. Voda sama, če je ne razdeljujemo prostoru in času primerno, ne more koristiti, lahko pa veliko škoduje.

Vzgoja gozdov in izpremenitev bukovih gozdov v mešane.

Spisal A. Guzelj, c. kr. višji gozdni komisar v p.

(Dalje.)

Drugo in najvažnejše delo pravilne vzgoje gozdov je izredčevanje. Na rodovitnem, dosti vlažnem gozdnem svetu se od starejšega drevja obdane goljave, ki se jih povzroči pri sečnji lesa, v kratkem času sameodsebe silno gosto zarasejo, če se ne pase ali izkorišča za steljo. Drevesca kmalu drugo drugo otesnujejo, stranske veje jim usahnejo do vršička in stebila so tako šibka, da se le v goščavi vzdrže pokoncu. Polagoma prerasejo močnejša drevesa slabejša, ki se posuše, ko jim zmanjka svetlobe in to se ponavlja neprestano skoraj do doraslosti gozda. Na stotisoče drevesc se je zasejalo na prostoru in komaj par sto jih dorase.

V pravih gozdnih nasadih se razvijejo sadike v pričetku krepko in košato, dokler se ne začno med seboj stikati, potem se jim pa tudi posuše veje vedno višje po debelih in prične se med drevjem enak dolgotrajen boj za obstanek kakor v naravnih naraščajih.

Izkušnje uče, da se smreka hitreje debeli in da zraste mnogo višji, če v mladosti ne stoji gosto. Med seboj utesnjevati naj bi se začelo drevje šele, ko je enkrat 4—5 metrov visoko. Zato priporočajo saditi smreke, na dobrih gozdnih tleh, ravninah, kjer ni ležeče na tem, da je svet hitro zopet od drevja obsenčen po 1.75 do 2 m narazen. Po našem kraškem svetu, kjer je prvi pogoj, da se varuje zemljo in jo v senci ohrani rodovitno, v goratih krajih, posebno v strminah in izpostavljenih bregovih, pa se mora saditi gosteje, 1 do 1.5 m narazen, da se gozd čimpreje sklene.

Nihče ne dvomi, da se tudi samisebi prepuščeni gozdi na ugodnih tleh dobro razvijejo in končno dorasejo. Dosihdob so zrasli, lahko se reče, vsi naši, v posesti varčnih gospodarjev mnogokrat prav lepi mali gozdi, nedotaknjeni od človeške roke. In na take zglede se kaj radi sklicujejo posestniki, ko se jim prigovarja, naj kaj ukrenejo za svoj mladi gozd.

Prav tako bi se pridelalo na gnojni rodovitni njivi še dokaj repe ali korenja, tudi če se ne bi okopavalo in prepukavalo ter puščalo le najkrepkeje rastline. Gotovo bi se pa dandanes sosedje posmehovali takemu gospodarstvu in morda bi celo trdili, da je zanikarno. In to, kar se hoče doseči s prepukavanjem na njivi, se doseže z izredčevanjem v mladem gozdu, namreč hitrejši in krepkejši razvoj ostalega drevja.

Prej omenjeni lepi gozdi se bi bili razvili mnogo hitreje in še lepše, ko bi se jih pravilno izredčevalo, lastniki pa bi si pomnožili dohodke najmanj za dobro tretjino.

O učinku izredčitve gozda na prirastek drevja, se lastnik mladega gozda v kratkem času in z malim trudom lahko sam prepriča. Treba mu je le majhen prostor izredčiti in v par letih se pokaže že na oko razlika v rasti. Drevje izredčenega dela bo debelejšje in višje. In če na tem mestu kako drevo poseka, bo videl na parobku, da so ravno od izredčitve sem, letnice izdatno širje.

Pravilno izredčevanje koristi gozdom tudi še v drugem oziru. Krepko razvitemu drevju viharji niso tako nevarni, in škodljivi mrčesi, ki se nasele najrajše na preraslih bolehavih drevesih, se v takem gozdu ne morejo razmnožiti. Boleznim, osobito gnilobi je čvrsto razvito drevje manj pristopno, kakor v goščavi rastoče. V pregostih smrečevjih, kjer se stezajo korenine enega drevesa v korenine drugega in je zemlja gosto prepredena z njimi, se kaj rada vgnezdijo „rdeča gniloba“. Skoraj vsa debela so, prej ko dorasejo, od korenin navzgor v jedru gnila. Ker je najdragocenejši del drevesa neporaben, je škoda zelo občutljiva. In prepriča se jo v prvi vrsti s pravočasnim izredčevanjem.

Podrobno navodilo dati, v kaki starosti gozda naj se prične z izredčevanjem, kako naj se delo zvrši in kdaj ponavlja, je nemogoče, kajti to je odvisno od gostosti naraščanja, od vrste drevja, od rodovitnosti in lege sveta in še od drugih okoliščin.

Potrebno bi bilo, da bi se pričelo izredčevati posebno v gostih naravnih naraščajih prav zgodaj, mnogokrat v 10—15 letu, ali to je predrago in pri pomanjkanju delavskih moči težko izvedljivo. Zato se prične navadno z izredčevanjem šele tedaj, kadar se s posekanim lesom pokrijejo vsaj stroški, torej od 20. do 25. leta naprej.

Izredčevanje naj se ponavlja izpočetka vsako 4—5 leto, kasneje, ko gozd dorase v daljših 10—15 letnih presledkih. V prav gostih mladih gozdih, kjer je drevje jako šibko in dolgo in je nevarnost, da ga sneg vpogne ali polomi, naj se ponove prve izredčitve celo le vsake 2—3 leta in preraseno drevje polagoma izseka.

Najboljši čas za to delo je zima ob suhem vremenu, ali zgodnja pomlad, ko drevje še ni odgnalo.

(Konec prihodnjic.)

Vprašanja in odgovori.

Na vsa kmetijsko-gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uredništvo „Kmetovalca“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrste med „Vprašanja in odgovore“, na ostala vprašanja se pa odgovarja pismeno, če je priložena znamka za odgovor. Odgovarja se edinole na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom; brezimna vprašanja ali taka, ki so zaznamovana le z začetnimi črkami, se vržejo v koš. V „Kmetovalcu“ se pri vprašanju nikdar ne natisne vprašalčevko ime, ampak vedno le pričetne črke imena in kraja. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj 4 dni pred izdajo lista; na pozneje došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako kmetijsko-gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso kmetijsko-gospodarska, se ne odgovarja v „Kmetovalcu“, ampak le pismeno, če je pismu priložena 1 K v znakah kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu. Zadnje zlasti velja za pravne odgovore, ki seveda morejo biti le splošne vsebine, kajti uredništvo ne more poznati vseh včasih zelo važnih okoliščin in zato za take odgovore ne prevzame nikakega jamstva.

Vprašanje 147. Kako naj ravnam z vinskimi moštom, da prične kipeti? Imam že več dni v sodu mošt, narejen iz podbranega grozdja okoli 8. oktobra, pa neče vreti. (I. P. v L.)

Odgovor: Vzrokov za to more biti več, pri Vas pa bo bržkone glavni prenizka toplina v kipelni kleti. Prav letos je bilo pričetkom oktobra med trgatvijo zelo mrzlo; zato je manjkalo na Dolenjskem v tamkaj običajnih kipelnih

kletah topline. Če je temu tako, potem si morete pomoči le s tem, da kipelno klet kakorkoli grejete. Najbolje bo postaviti v klet vsaj začasno železno peč; dimnik morete v sili izpeljati tudi skozi okno. Klet segrejte na 15 do 20° Celzija, pa le za čas burnega kipeanja; pozneje toplina ni tako važna. Dobro vino, s katerim ni nobenih s'tnosti, se naredi le, če pekopi mošt hitro, burno in pri zadostni toplini. Pomanjkanje zadostne topline pri kipeanju vina je sploh ena velikih hib dolenjskega kletarstva.

Vprašanje 148. V nemških strokovnih knjigah čitam, da je treba za setev 120 do 150 kg zimske pšenice na ha. Po našem bi torej prišlo na mernik posetve 12 do 15 kg semenske pšenice. Mi seveda valiko v č sejemo. Ali bi kazalo tudi pri nas tako redko sejati, ker bi s tem veliko semenskega žita prihranilo. (K. Z v D.)

Odgovor: Dotični podatki v nemških strokovnih knjigah veljajo večinoma za druge razmere in za setev s strojem v vrste, pri katerih se porabi manj semena nego pri setvi z roko. V naših razmerah pa moramo bolj gosto sejati, kajti mi imamo vlažno podnebje in izredno mrzle zime z velikimi toplinskimi izpremembami. Ker je podnebje vlažno, rasejo silno bujno razni pleveli, ki bi zadržali prereditko žito, naša zima pa povzroči, da žita tudi veliko pozebe. Če bi ga prereditko sejali, bi bilo potem spomladi še bolj redko, plevel in trava bi se še bolj šepirila. Iz tega sledi, da se v naših planinskih pokrajinah ne smemo držati navodil nemških strokovnih knjig in da moramo tako gosto sejati, kakor nas uči skušnja.

Vprašanje 149. S sosedom sva se sprla zaradi meje; težil me je pri občinskem posredovalnem uradu. Župan se je proti meni prav grdo vedel in pritrdil sosedu, dočim govori vse zame: Z mejniki, s katastralno mapo in po zanesljivih pričah morem dokazati, da je pravica na moji strani; zato se nisem udal, in ničesar nisem podpisal. Ali je sedaj pravda končana in zame izgubljena? (J. M. v S.)

Odgovor: Zakon o občinskih posredovalnih uradih je pri nas še nekaj novega; zato ga ljudje večinoma prav nič ne poznajo in imajo o teh uradih popolnoma napačne pojme. Kakor že ime pove, ima občinski posredovalni urad le namen posredovati, t. j. spore brez velikih pravnih stroškov zelo poravnati, nima pa nikake pravice do razsodbe. Če se niste poravnali in ničesar podpisali, je posredovalni urad izpolnil svoje naloge, zadevo pa morete rešiti v redni pravdi pri sodišču. Načelnik posredovalnega urada ima le dolžnost poskušati, da doseže med spornimi strankami poravnavo, pa le s primernim obnašanjem, ne pa s pristranostjo ali celo s sirovostjo. Načelnik posredovalnega urada, pa naj bo župan ali kdo drugi, ne razume svojega posla, če je sirov ali pristranski. Ob priliki objavimo daljši spis o občinskih posredovalnih uradih, obenem pa tudi najvažnejše zakonske določbe glede njih.

Vprašanje 150. Kako se naredi pelinovec iz domačega vina? (J. M. v K.)

Odgovor: Kako se naredi pelinovec, je popisano v posebnem spisu, ki se nahaja v današnji številki „Kmetovalca“.

Vprašanje 151. Imam veliko divjega kostanja, s katerim ne vem kaj napraviti. Ali se divjji kostanj lahko na kak način s pridom porabi? (V. G. v Š.)

Odgovor: Divjji kostanj je za vse živali prav dobro krnilo, posebno letos, ko moramo varčevati in po možnosti živini le to pokladati, kar ne more služiti v hrano ljudem. 100 kg oluščenega svežega divjega kostanja je kot krma toliko vredno kakor 34 kg čistega škroba in 100 kg olupljenega in posušenega kostanja pa toliko kakor 78 kg čistega škroba. 100 kg otrobov ima vrednost 48 kg čistega škroba; če primerjate te številke, uvidite koliko je vreden divjji kostanj. V kostanju so pa grenke in trpke snovi, ki

poleg saponina povzročajo, da ga živali v pričetku ne marajo in se le počasi nanj privadijo. Najdlje odklanjajo divji kostanj konji. Če ga pa pričnete p kladati pomalem, pa od tedna do tedna več, se ga živali navadijo in ga rade jedo. Izkušnje kažejo, da divji kostanj naredi salo in meso trdo in dobro, mleko pa mastno. Mleko in meso ne dobita nikaškega slabega okusa. Če krmite divji kostanj svež, ga morate poprej zdrobiti. Kadar ga ne morete takoj ali kmalu pokrmiti, ga na zraku in na solncu posušite ali pa v krušci pečl sprazhite; svež plesni pod luščino in glive-plesnivke so zdravju živine škodljive. Zdrobljen kostanj mešajte med rezanico in gomolje. Prasiči preneso na dan do 1 kg divjega kostanja, krave 2 do 5 kg, velli, ki se pitajo, pa po 5 do 10 kg. Pri krmljenju divjega kostanja pokladajte vedno dovolj suhe klaje. Divji kostanj pospeši s svojimi grenkimi snovmi prebavljanje, zato je prav zdrav in ima veliko krmilne vrednosti, to pa zlasti, če se polaga dosti vodene krme, ki povzroča driske. Večjih množin kakor gori povedano, pa ne smete pokladati, razen če kostanj na primeren način izlužite, kar pa mu odvzame preveč redilnih snovi.

Družbene vesti

* Vsako naročilo se pri sedanjih razmerah zvrši le proti predplačilu ali po povzetju; družba v tem oziru ne more delati izjeme, ker vsi dobavitelji vseskozi enako postopajo. Naročniki in tudi načelniki podružnic, ki naročijo kmetijske potrebščine za svoje podružnice, naj torej družbi denar obenem z naročilom vpošiljajo, ali pa naj privolijo, da se vrednost pošiljatve povzame. Vse cene so vselej razvidne iz »Družbenih vesti«.

* Žlindre to jesen in bržkone tudi pozimi ne bo dobiti. To, kar tvornice sedaj izdelujejo, bodo porabile v svoji deželi. V nadomestilo za žlindro nam bosta služila superfosfat in kostna moka. Kalijeve soli in kajnita je še v zalogi in bo kalijevih gnojil sploh zadosti dobiti, samo če železniški promet z Nemčijo ne bo prehudo oviran. Čim hitreje nam torej naročniki prijavijo svoja naročila, tem večja je možnost, da kalijeva gnojila še pravočasno prejmejo.

* Umetna gnojila ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Rudninski superfosfat s 14% v vodi raztopne fosforove kisline po K 7—100 kg z vrečo vred.

Kalijevo sol po K 12.60 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 50 h, ker tvornica za množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo.

Kajnit po 5 K 50 h 100 kg.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Apneni dušik po 24—K 100 kg iz Ljubljane.

Amonijev sulfat po 36—K 100 kg iz Ljubljane.

Mešano umetno gnojilo (vinogradniško gnojilo), ki ima 10% v vodi raztopne fosforove kisline, 10% žveplenokislega kalija in 4% smonijevega dušika, oddaja družba po 18 K 100 kg z vrečo vred.

* Za živinorejce ima družba v zalogi požiralnikove cevi za odraslo goved po 12 K komad in za teleta, ovce in keze po 7 K komad. Trokarji so po 5 K komad. Požiralnikove cevi in trokarji služijo v to, da se napenjanje govedi hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli,

da je ni mogoče molsti. — Napajalnike za teleta iz precinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

Lanene tropine, ki so zelo priljubljene ima družba vedno v zalogi. Stanejo K 24—100 kg v Ljubljani. Družba te tropine posebno priporoča za pokladanje mlečnim kravam in teletom. V njih je 42% beljakovin in toščobe.

Sezamove in orehove tropine so družbi pošle.

Ribja moka. Odslej bo imela c. kr. kmetijska družba v zalogi ribjo moko, ki je izborno močno krmilo za prasiče, ter stane pri manjših množinah 36 vinarjev kg, v izvornih vrečah po 75 kg pa 35 vinarjev kg z vrečo vred. Majhne platnene vrečice, ki vsebujejo po 5 kg, stanejo 2 kroni z vrečico in voznim listom vred, a brez poštnine.

Klajno apno, 38—42%, precipitirano (ne žgano) blago, oddaja družba v izvornih vrečah, težkih 50 kg po 24 h. V manjših množinah pa po 26 h kg. Za manjše pošiljatve na zunaj se še posebej zaračuni za vsako pošiljatev. 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja.

Živinsko sol priskrbuje družba vsem tistim, ki ne morejo osebno v Ljubljano ali ki je v svoji bližini ne morejo kupiti po 7 K 20 h 100 kg. Živinska sol se oddaja le v vrečah po 50 kg. Le tista naročila na živinsko sol se zvršujejo, ki se zanje denar naprej pošlje.

Za vinogradnike in vinske trgovce ima družba v zalogi sledeči novi dve kletarski potrebščini: 1. Bernadotov vinomer (vinsko tehtnico) za hitro določanje alkohola v vinu mrzlim potom. Cena temu vinomeru je 6 K ter je denar pri naročitvi naprej poslati. 2. Eponit, s katerim se vzame vinu vsak zoprn okus ali duh, bodisi po gnibli, plesnivcu, po sedu, grenkobi itd. Kg eponita stane 5 K brez poštnine in zavoja. Množine eponita po 10 dkg se pošilja za 60 vinarjev s poštnino in zavojem vred kakor vzorec brez vrednosti in je denar naprej poslati. Opozarjamo na spisa c. kr. kletarskega nadzornika Fr. Gombača o vinomeru in o eponitu v 6. številki letošnjega »Kmetovalca«.

Vabilo

k občnemu zboru kmetijske podružnice v Mostah dne 8. novembra t. l. popoldne ob štirih v Žejah pri načelniku podružnice.

SPORED:

1. Pregled računov za tekoče leto.
2. Razgovor zaradi naročanja umetnih gnojil.
3. Posvetovanje glede naprave gnojničnega voza.
4. Slučajnosti.

Opomnja: Če bi ob določeni uri ne bilo navzočih zadostno število udov, se bo pol ure pozneje zborovalo ob vsakem številu podružničnih udov.

Načelnštvo.

Vabilo

k občnemu zboru kmetijske podružnice v Ribnici dne 8. novembra t. l. ob treh popoldne v gostilni pri podpisancu.

SPORED:

1. Volitev novega odbora.
2. Poročilo o stanju premoženja.
3. Slučajnosti.

Opomnja: Če bi ob določeni uri ne bilo navzočih zadostno število udov, se bo pol ure pozneje zborovalo ob vsakem številu udov ter bo zbor sklepčen.

Kmetijska podružnica v Ribnici,

dne 28 oktobra 1914.

Anton Pelc l. r. podnačelnik.